

Lapin liitto
PL 8056
96101 Rovaniemi
info@lapinliitto.fi

MUISTUTUS

14.9.2016

Dnro 0635/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen muistutus

ROVANIEMEN JA ITÄ-LAPIN MAAKUNTAKAAVA Kaavaehdotusvaihe

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava on ehdotusvaiheessa. Kaavassa osoitetaan poronhoitoon merkittävästi vaikuttavaa maankäyttöä, kuten Rovaniemen ja Sodankylän välinen rautatielinjaus, Rovajärven ampuma-alueen laajennus sekä Kemihaaran allasalue. Lisäksi kaavaan merkitään muun muassa tuulivoiman ja turpeen tuotantoon soveltuvia alueita. Toisaalta kaavassa turvataan myös poronhoidon lakisääteisiä alueidenkäytöllisiä edellytyksiä uusien kaavamääräyksin ja -merkinnöin.

Poronhoitoa koskevat kaavamerkinnot ja -määräykset

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa on menty eteenpäin poronhoitoa koskevia ja sitä huomioidaan ottavia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä kehitettäessä. Tämä on erittäin tervetullutta ja tarpeellista. Elinkeinon erityisluonne huomioon ottaen on välttämätöntä merkitä kaavaan alueita, jotka ovat poronhoidolle ratkaisevan tärkeitä. Koko maakuntakaava-alueella koskeva suunnittelumääräys turvaa myös poronhoidon alueidenkäyttöön liittyviä lakisääteisiä oikeuksia. Poronhoidon kannalta erityisen tärkeät laidunalueet ja muut alueet, laidunkierto, kuljetusreitit ym., on paliskuntakohtaisesti näkyvissä kaavaselostuksen liitekartoilla. Myös muiden maankäyttömuotojen, kuten tuulivoiman ja turvetuotannon, kaavamerkintöihin on liitetty suunnittelumääräyksiä, jotka ovat perusteltuja ja edesauttavat poronhoidon parempaa huomioon ottamista hankkeiden suunnittelussa.

M-alueet – Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet poronhoitoalueella

Metsätalous- ja poronhoitovaltaiset alueet (M-1 alueet) on kaavaluonnoksen kartalla sijoitettu pelkästään erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle. Alueet, joilla maankäytön päämuotoina ovat poronhoito ja metsätalous olisi syytä merkitä M-1 alueina muuallakin, sillä niitä todellisuudessa on koko poronhoitoalueella. M-alueiden nimen voisi muuttua muotoon *Maa- ja metsätalous sekä poronhoitovaltainen alue*. Poronhoito on keskeinen osa maankäytön todellisuutta Rovaniemen ja Itä-Lapin alueella, eikä poronhoidon näkyminen kaavamerkinnöissä sulje muita käyttömuotoja pois. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettun alueen rajan pohjoispuoli on syytä merkitä kaavaehdotuksessa esitetyllä tavalla.

Kemihaaran allas

Kemihaaran allas (155 km²) osoitetaan maakuntakaavassa vesialueena, W-1. Allas olisi energia-allas, vaikka sitä perustellaankin tulvasuojelulla. Kuten kaavaselostuksessakin todetaan, Kemihaaran altaalla olisi kiistatta haitallisia luontovaikutuksia. Näiden lisäksi sillä olisi paikallisten elinkeinon menetyksen kautta merkittäviä, laaja-alaisia ja pysyviä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Tekoallas tuhoaa

alueelta pysyvästi porolaitumet ja syö siten elinkeinon harjoittamisen oikeutta Hirvasniemen, Oraniemen ja Sallan paliskuntien osakkailta. Hirvasniemen paliskunnan nykyisenkaltainen poronhoito loppuisi ja poronhoitotoiminta pitäisi järjestää uudestaan.

Allasvarauksen vaikutuksista poronhoitoon on laadittu raportti yhteistyössä paliskuntien kanssa toukokuussa 2016. Aikataulu oli varsin tiukka, mikä näkyy työssä. Raportissa todetaankin, aivan oikein, että altaan vaikutukset olisivat huomattavasti monisyisempiä kuin mitä siinä on kyetty esittämään. Arvioinnissa on käsitelty poronhoidon estymistä (laidunalan menetys mikä johtaa poromäärien leikkaukseen) sekä vaikutuksia poronhoitotoimintaan ja infrastruktuuriin Hirvasniemessä ja ympäröivissä paliskunnissa. Raportissa on esitetty arvio suorista taloudellisista menetyksiä. Ne eivät kuitenkaan ole suoria korvaussummia vaan mikäli allas toteutuu, korvaukset on arvioitava erikseen neuvotteluteitse. Raportin mukaan altaalla ei ole tällä hetkellä toteuttavaa tahoja, vaikka toteuttaja (Kemijoki Oy) yleisesti tiedossa onkin, joten myöskään korvausvastuullista tahoja ei ole nimetty. Raportissa on arvioitu poron aluetaloudellista vaikutusta varsin huonolla porotalouden asiantuntemuksella, sillä arvioinnissa poronhoitoa on katsottu yhtenä alkutuotannon osana eikä siten ole kyetty erottamaan sen kaikkia (taloudellisia) merkityksiä (esim. matkailu). Myöskään sitä ei ole osattu huomioda, että porojen määrä muualla ei voi kasvaa, jos se tällä alueella vähenee, vaan poromäärä on sidottu aina paikallisiin laidunolosuhteisiin. Siten porotuotteiden tuotanto ja muu elinkeinon tuoma hyöty ei voi lisääntyä vastavasti jossakin muualla poronhoitoalueella. Raportista puuttuu kokonaan poronhoidon kokonaistaloudellisen vaikutuksen arviointi (porotalouden suorat ja epäsuorat taloudelliset vaikutukset yhteiskunnalle), vaikka niitä toivottiinkin siinä käsiteltävän. Raportti ei näin ollen kerro poronhoidon kokonaistaloudellista merkitystä alueella, vaan on ainoastaan yhteen malliin perustuva arvio.

MRL 28.4 §:ssä edellytetään, että kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta, sekä sitä, ettei maanomistajalle tai *muulle oikeuden haltijalle* aiheudu kaavan toteuttamisesta kohtuutonta haittaa. Paliskuntain yhdistys katsoo edelleen, että kaavan toteuttamisesta Kemihaaran allasmerkinnän osalta aiheutuisi poronhoidolle kohtuutonta haittaa (MRL 28.4 §). Vaikka toteuttaja korvaisi rahalla menetyksiä, alueen poronhoidon sukupolvien ajan jatkuneen elinkeinon harjoittamisen (poronhoito-oikeuden) se lopettasa useiden sukujen osalta, eikä tämä menetys ole korvattavissa rahalla. Tällöin haitta on kohtuuton.

Rautatielinjaukset

Esitettävistä vaihtoehtoisista linjauksista poronhoidon kannalta vähiten haittaa aiheutuisi VeAb:sta, eli ratalinjaus Rovaniemeltä Sodankylään valtatie 4:sta mukailien. Toinen esitettävä vaihtoehto VeC on poronhoidon kannalta huono, sillä se mm. halkoo enemmän yhtenäisiä laidunalueita Pyhä-Kallion ja Oraniemen paliskunnissa. Porokolaririski on tällaisilla alueilla suurempi ja niiden estäminen vaikeampaa. Pyhä-Kallion ja Oraniemen paliskunnat vastustavat rautatielinjauksia alueillaan. Oraniemeen on merkitty toinenkin linjaus, joka ei kulkisi koko matkaa 5-tien käytävässä, vaan halkaisi paliskunnan pituussunnassa kahtia jatkuessaan pohjoiseen (Kevitsaan?). Kaikesta rautatieliikenteestä on haittaa poronhoidon kannalta, minkä vuoksi on hyvä, että kaavamääräyksellä varmistetaan poronhoidon toimintaedellytysten turvaaminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, mikäli rataa aletaan toteuttaa. Yksityiskohtaisemmassa ratasuunnittelussa tulee suunnitella radan aitaaminen molemmin puolin porovahinkojen estämiseksi. Lisäksi porojen kulku radan poikki on tarpeen mukaan turvattava. Radan jatko-suunnittelu tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä asianosaisten paliskuntien kanssa.

Rovajärven ampuma-alueen laajennus

Rovajärven ampuma-aluetta esitetään laajennettavaksi Köngäsvuoman alueella ja Javarusjärven länsipuolella. Pyhä-Kallion paliskunta vastustaa laajenemista. Pyhä-Kallion paliskunnan ja puolustusvoimien välille on solmittu kesäkuussa 2016 sopimus, joka koskee Rovajärven alueen käyttöä. Heillä on myös neuvottelukunta, joissa pyritään yhteensovittamaan puolustusvoimien toimintaa alueen poronhoidon kanssa. Toiminnasta aiheutuva haitta paliskunnan poronhoidolle on erittäin merkittävä ja tutkimustenkin perusteella kiistaton. Ampuma-alueen laajennus sijoittuisi paliskunnan porojen keskeisille vasoma- ja kesälaidunalueille. Toiminnan laajentuminen olisi siten paliskunnan poronhoidolle erittäin vahingollista ja alueet, joilla poronhoitoa voitaisiin edelleen harjoittaa alkavat käydä vähiin. Näistä syistä ampuma-aluetta ei tule laajentaa. Paliskuntain yhdistys pitää myönteisenä ja erittäin tarpeellisenä EP/EAH-alueiden kaavamääräyksiä ”Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen poronhoidon edellytykset”.

Paliskuntien muita huomioita

Kuukkaan paliskunta on rakentanut uuden kiinteän erotusaidan liitteessä 1 näkyvään kohtaan lähelle Isosydänmaan paliskunnan rajaa. Aidan nimi on Näätäaapa. Paliskunta pyytää merkitsemään aidan maakuntakaavaan ph-merkinnällä, sillä se sijaitsee tärkeällä laidunalueella ja aidalla merkitään vuosittain paljon vassoja. Myös Sallan paliskunta on täydentänyt omalla lausunnollaan puuttuvia tärkeitä erotusaitoja, jotka tulisi merkitä ph-merkinnällä.

Yhteenvedo

Maakuntakaavassa on otettu poronhoidon alueidenkäytöllisiä edellytyksiä huomioon uusilla, tarpeellisilla kaavamerkinnöillä ja määräyksillä. M-1 eli Metsätalous- ja poronhoitovaltaisia alueita tulee merkitä koko poronhoitoalueelle.

Kaavassa ehdotetaan muutamia poronhoidolle merkittävää haittaa aiheuttavia asioita. Uusista rautatienlinjauksista vähiten haitallinen olisi vaihtoehto, joka mukailee 4-tien maastokäytävää Rovaniemeltä Sodankylään. Rovajärven ampuma-aluetta ei tule laajentaa, sillä toiminnan aiheuttamat haitat poronhoidolle ovat erittäin merkittävät.

Kemihaaran tekoaltaan merkitseminen maakuntakaavaan omalta osaltaan mahdollistaa tekoaltaan rakentamisen. Tekoallas tuhoaa porojen vapaan laidunnusoikeuden alueella (PHL 3 §) ja aiheuttaa erittäin merkittäviä haittoja alueen paliskunnille ja lopettaa nykyisenkaltaisen poronhoidon alueella. Kaikkia aiheuttavia menetyksiä ei voi korvata rahallisesti. Allasmerkintä aiheuttaa siten Hirvasniemen paliskunnalle kohtuutonta haittaa (MRL 28.4 §). Kaava ei näiltä osin turvaa poronhoidon alueidenkäytöllisiä edellytyksiä (VAT). Kaava on allasmerkinnän osalta maankäyttö- ja rakennuslain vastainen, ja sitä on muutettava.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao

Liite 1. Kuukkaan paliskunnan uusi poroitapaikka, Näätäaapa, sijaitsee Näätäaavan turvetuotantoalueen (EOT 2636) eteläpuolella Pahakumpu nimisessä maassa, Isosydänmaan ja Kuukkaan paliskuntien rajan Kuukkaan puolella.

4

ma/ao